

Akreditasyon Danışmanlık

Konusunda 25 yıllık bilgi ve deneyimini sizinle paylaşmak için!

DIŞ KALİTE KONTROL

(LABORATUVARLAR ARASI KARŞILAŞTIRMA VE YETERLİLİK TESTLERİ)

İbrahim AKDAĞ

Kimya Mühendisi

ATAKENT 3.ETAP B.32 Blok D.14 Atakent Mah. 34303 Küçükçekmece-İSTANBUL

Tel-Fax: 0212-698 73 01 Cep: 0505-652 78 14

E-Posta: ibrahim@uzmanakreditasyon.com Web: http:// www.uzmanakreditasyon.com

(Kimyasal) Ölçüm Sonuçları

Güvenilir olmalı

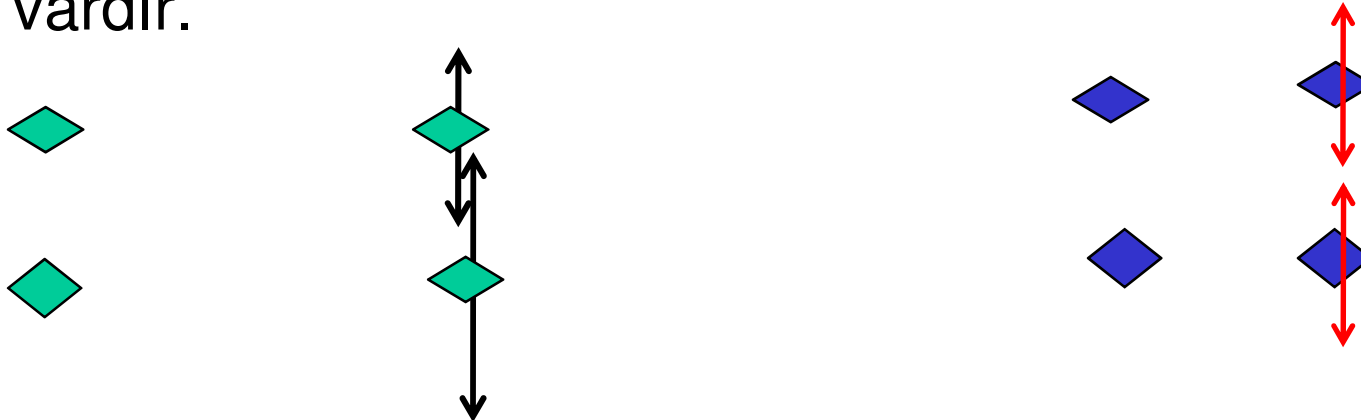
- ✓ Doğru
- ✓ Tekrarlanabilir
- ✓ Belirlenen amaca uygun kalitede olmalı
- ✓ Karşılaştırılabilir olmalı
- ✓ Ulusal ve uluslararası boyutta karşılaştırılabilir olmalı

Ölçüm Sonuçları/Karşılaştırılabilirlik

- Herhangi bir ülkede yapılan bir ölçüm sonucunun diğer bir ülkede *tekrarına* gerek kalmadan *güvenilir* olarak kabul edilmesi gerekmektedir.
- Bu amacı gerçekleştirmek için kimyasal ölçümlerin *karşılaştırılabilir* olması zorunludur.
- Karşılaştırılabilirlik kriteri laboratuvarlar arası karşılaştırma çalışmaları sonucunda elde edilebilir.
- Laboratuvarlar arası tekrar üretilebilirlik Standart metotların validasyonu sırasında belirlenir.

Karşılaştırılabilirlik

- Aynı ürüne ait farklı laboratuvarlarda yapılan test ve analiz sonuçları karşılaştırarak karar verilmektedir.
- Aynı test veya analiz sonucunun aynı olması istenir. (Doğru karar verilmesi için)
- Laboratuvar sonuçları karşılaştırılabilir olmalıdır.
- Farklı laboratuvar sonuçlarının aynı olup olmadığını belirlemek için kullanılacak kriteri belirlemek için laboratuvarlar arası karşılaştırma sonuçlarına ihtiyaç vardır.

Karşılaştırma testleri- Neden ?

Laboratuvarlar arası karşılaştırma testleri çeşitli amaçlarla yapılan bir çalışmadır.

Karşılaştırma testleri düzenleme amaçları:

- ✓ Laboratuvar performansının ölçülmesi
- ✓ Laboratuvarlar arasındaki farklılıkların nedenlerini bulmak
- ✓ Laboratuvarların müşterilerine karşı güvenini sağlamak
- ✓ Metot performansının ölçülmesi
- ✓ Referans madde sertifikalandırılması
- ✓ Laboratuvarların belirsizlik beyanlarının doğrulanması

Karşılaştırma testleri faydaları

- ✓ Laboratuvarlar arası karşılaştırma testleri çeşitli amaçlarla kullanılan bir çalışmadır.
- ✓ Karşılaştırma testleri düzenleme amaçları:
- ✓ Laboratuvar performansının ölçülmesi
- ✓ Laboratuvarlar arasındaki farklılıkların nedenlerini bulmaya yarar
- ✓ Laboratuvarların müşterilerine karşı güvenini sağlamak
- ✓ Metot performansının ölçülmesi
- ✓ Referans madde sertifikalandırılması
- ✓ Laboratuvarların belirsizlik beyanlarının doğrulanması

Karşılaştırma testleri

Karşılaştırma testleri tipleri:

- ✓ Normal karşılaştırma testi
- ✓ Split-Level karşılaştırma testi
- ✓ Split-sample karşılaştırma testi (İki lab.)
- ✓ Özel proses değerlendirme testi
- ✓ EQA External Kalite Kontrol program

Karşılaştırma testleri

Normal karşılaştırma testi:

- ✓ Amaç laboratuvarların genel performansını belirlemektir.
- ✓ Homojen test örneği aynı anda tüm laboratuvarlara gönderilir.
- ✓ Her laboratuvar kendi kullandığı metoda göre analiz yaparak sonuçları organizatöre gönderir.
- ✓ Her laboratuvar istediği metodu kullanabilir.
- ✓ Sadece ortalama sonuç raporlanır.

Karşılaştırma testleri

Split-Level Karşılaştırma testi:

- ✓ Amaç laboratuvarın kesinliğini belirlemektir.
- ✓ Birbirine yakın iki örnek gönderilerek ayrı ayrı analiz edilip sonuçlar gönderilir.
- ✓ Her laboratuvar kendi kullandığı metoda göre analiz yaparak iki ayrı sonucu organizatöre gönderir.
- ✓ Her laboratuvar istediği metodu kullanabilir.

Karşılaştırma testleri

Split-Sample Karşılaştırma testi:

- ✓ Amaç iki laboratuvarın sonucunu karşılaştırmaktır.
- ✓ Aynı örnek ikiye bölünerek iki laboratuvara gönderilir.
- ✓ Laboratuvarlardan biri referans laboratuvar olmalıdır.

Karşılaştırma testleri

Özel proses değerlendirme testi

- ✓ Analizin belli aşamasının performansının ölçümü için düzenlenen testlerdir.

EQA External Kalite Kontrol program

- ✓ Klinik laboratuvarlar arasında düzenlenen ve testin tüm aşamalarını kapsayan Dış kalite Kontrol programlarıdır

Karşılaştırma test Süreci

- ✓ Test düzenleyicisi test kapsamını belirler
- ✓ Katılımcı laboratuvarlara duyuru yapılır
- ✓ Test örneği belirlenir (gerçek durumu temsili önemli)
- ✓ Homojen örnek hazırlanır (Homojenite ve stabilite testi)
- ✓ Katılımcı Laboratuvarlara örnek gönderilir

Karşılaştırma test Süreci

- ✓ Katılımcı Laboratuvarlar normal olarak uyguladıkları metotla örneği analiz edip sonuçları düzenleyici kuruma gönderir.
- ✓ Düzenleyici kuruluş sonuçların istatistiksel analizini yaptıktan sonra performans değerlendirmesi yapar. (Z-Skoru hesaplama)
- ✓ Sonuçları bir rapor halinde katılımcılara gönderir.
- ✓ Katılımcı laboratuvar kendi performansını değerlendirerek, yeterli değilse düzeltici faaliyet başlatır.

Test Düzenleyici Kuruluş için kalite

- ✓ Test düzenleyici kuruluş gerekli kalite şartlarını sağlamalıdır.
- ✓ ISO 9001
- ✓ ISO 17025
- ✓ ISO-43-1, 43-2
- ✓ ISO17043 (taslak)

Karşılaştırma Testleri Performans Değerlendirme

- ✓ Performans değerlendirme için değişik değerlendirme yöntemleri kullanılır.
- ✓ İki sonuç karşılaştırmak için iki sonuç arasındaki mutlak fark veya rölatif fark değerlendirilir.

$$Di = x_1 - x_2$$

$$\%Di = \frac{x_1 - x_2}{X_{ort}} * 100$$

Karşılaştırma Testleri Performans Değerlendirme

- ✓ Performans değerlendirme için:
- ✓ Test referans değeri belirlenir
- ✓ Test için referans standart sapma belirlenir.
- ✓ Laboratuvar sonucundan Z skoru hesaplanır.

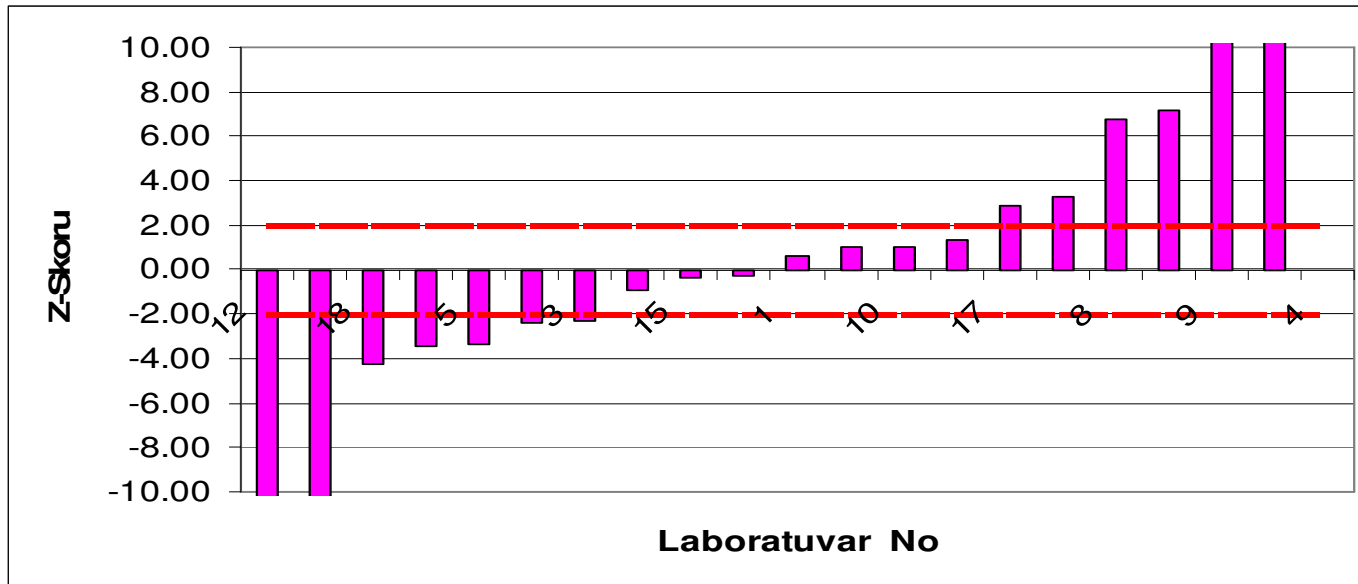
$$Z = \frac{(x_i - X_{ref})}{\sigma}$$

- ✓ X_i : Laboratuvar sonucu
- ✓ X_{ref} : referans değer
- ✓ σ : Referans standart sapma

Karşılaştırma Test Performans Değerlendirme

- ✓ Z skoru değerlendirme:
- ✓ $\pm 2 < Z$ Performans yeterli
- ✓ $\pm 2 < Z < \pm 3$ Performansı şüpheli
- ✓ $Z > \pm 3$ performansı yetersiz

Diğer Performans Değerlendirme

- ✓ Zeta skoru: Laboratuvar standart belirsizliği de hesaba katılır. (Z skorla aynı kriter)

$$\zeta = \frac{x - X}{\sqrt{u_{\text{lab}}^2 + u_{\text{av}}^2}}$$

x: lab sonucu

X : referans değer

U_{lab}: Lab. Standart Belirsizliği

U_{av}: Ortalama standart Belirsizlik

Diğer Performans Değerlendirme

- ✓ En sayısı: laboratuvar genişletilmiş belirsizliği hesaba katılarak değerlendirilir.
- ✓ Metroloji Enstütöleri arasındaki Anahtar Karşılaştırma testlerinde kullanılır
- ✓ ($E_n < 1$ olmalı)

$$E_n = \frac{x - X}{\sqrt{U_{\text{lab}}^2 + U_{\text{ref}}^2}}$$

- ✓ x: lab sonucu
- ✓ X : referans değer
- ✓ U_{lab}: Lab. Genişletilmiş Bel
- ✓ U_{ref}: referans değer genişletilmiş Belirsizlik

Karşılaştırma Testleri

- CCQM Interlaboratory Comparison(Key comparison) BIPM tarafından organize edilir
- IMEP (International Measurement Evaluation Program) IRMM tarafından organize edilir.
- Yeterlilik Testleri (*Proficiency test*)
- Round-Robin test daha dar kapsamlı karşılaştırma testi (Aynı firmanın laboratuvarları arasında)
- EQA karşılaştırma programı, klinik laboratuvarlar için

Referans Kaynaklar

- ✓ ISO-43-1 Proficiency Testing By Interlaboratory Comparison Part-1, 1997
- ✓ ISO-43-2 Proficiency Testing By Interlaboratory Comparison Part-2, 1997
- ✓ ISO13528 Statistical Methods For Use In Proficiency Testing By Interlaboratory Comparisons Of Proficiency Testing Schemes

Referans Kaynaklar

- ✓ Eurachem Guide On Selection, Use And Interpretation Of Pt Schemes Edition 1.0 – 2000
- ✓ ILAC G13:2000 Guidelines For The Requirements For The Competence Of Providers Of Proficiency Testing Schemes
- ✓ ISO17043 **prEN ISO/IEC 17043** Conformity Assessment - General Requirements For Proficiency Testing (ISO/IEC/DIS 17043:2008)
- ✓ EPTIS Yeterlilik Test Bilgi Bankası
- ✓ www.eptis.bam.de

Sorular ???

Sorular ??

Sorular?

LGC Standards Proficiency Testing

- ✓ Food
- ✓ Environmental
- ✓ Beverages
- ✓ Other
- ✓ 28 schemes in total

LGC Standards Proficiency Testing- Quality Management

- ✓ QMS Quality in microbiology scheme
- ✓ QFCS Quality in food chemistry scheme
- ✓ QDCS Quality in dairy chemistry scheme
- ✓ QBS Quality in beverage schemes
- ✓ QMAS Quality in meat analysis scheme
- ✓ QCS Quality in chocolate scheme
- ✓ ***Tüm testlerde UKAS ISO-43-1 e göre akredite***

LGC Standards Proficiency Testing- Aquacheck

- ✓ Clean waters – suitable for potable waters, river and groundwater
- ✓ Waste waters – suitable for domestic and industrial waste water
- ✓ Agricultural soils
- ✓ Sewage sludge
- ✓ ·Radiochemistry
- ✓ ·Ecotoxicology
- ✓ ***Tüm testlerde UKAS ISO-43-1 e göre akredite***

LGC Standards Proficiency Testing- Diğer testler

- ✓ **Contaminated Land Scheme (CONTEST)**
  - Metals (19 elements)
  - Inorganics (Chlorides, Cyanides, Fluorides, Sulphites)
  - Organics (BTEX, Chlorinated hydrocarbons, PAH's, PCB's, Phenols, TPH)

- ✓ ***Tüm testlerde UKAS ISO-43-1 e göre akredite***

LGC Standards Proficiency Testing- Diğer testler

- ✓ **Contaminated Land Scheme (CONTEST)**
  - Metals (19 elements)
  - Inorganics (Chlorides, Cyanides, Fluorides, Sulphites)
  - Organics (BTEX, Chlorinated hydrocarbons, PAH's, PCB's, Phenols, TPH)
- ✓ ***Tüm testlerde UKAS ISO-43-1 e göre akredite***

LGC Standards Proficiency Testing- Diğer testler

Distillers' Analytes Scheme (DAPS)

- ✓ Alcoholic beverages (except beer) include fermented worts, distilled spirits, cider, wines and fortified wines
- ✓ Other alcoholic beverages including: alcopops, liqueur, cream liqueurs and prepared simulants

Forensic Blood Toxicology (QUARTZ)

- ✓ Real blood matrix
- ✓ Analytes determined from prescription, non prescription, controlled drugs and other toxins
- ✓ **Stack Emissions Scheme (STACKS)**

LGC Standards Proficiency Testing- Diğer testler

Stack Emissions Scheme (STACKS)

- ✓ Suitable for the analysis of periodic emissions monitoring
- ✓ Parameters available for testing include:
  - Mercury
  - Heavy metals
  - Sulphur dioxide (as sulphate)
  - Hydrogen fluoride
  - HCl (hydrogen chloride and hydrochloric acid)